

Газета “Czcionka”, як приклад видавничої справи профспілок Львова ХІХ ст.

Ігор Берест

Кафедра ІКБІС
Українська академія
друкарства
м. Львів, Україна
berestigor1@gmail.com

Роман Берест

Кафедра ІКБІС
Українська академія
друкарства
м. Львів, Україна
berestroman@gmail.com

Михайло Пасічник

Кафедра ІКБІС
Українська академія
друкарства
м. Львів, Україна
mpasichnuk@gmail.com

Abstract. *The trade press of the Galician printers originates from Lviv. One of the extraordinary events in this city, connected with the activities of the city-wide committing printers, was the establishment of its own magazine “Czcionka” (“Letter”). The publication received enormous popularity among the workers of lithographs, printing houses, foundries, paper and other printing enterprises of Lviv. The first issue of the newspaper appeared in early 1872. The newspaper had four pages of a small format, resembling the size of a regular student notebook. At first it went out twice a month (1st and 15th numbers), and from 13 numbers – weekly. The newspaper was printed in Polish in various printing houses of the city.*

Ключові слова: профспілки, преса, журнал, друкарні, періодичні видання.

Аналіз історичних передумов зародження й розвитку профспілкового руху, реальних умов існування приводить до висновку, що основними причинами виникнення профспілкової преси в середовищі друкарів Львова став освітній розвиток професійних спілок, бажання володіти інформацією та прагнення мати єдину мету власної діяльності.

Наукова новизна дослідження полягає у спробі комплексного висвітлення процесу зародження і розвитку львівської профспілкової преси на основі узагальнення доступної літератури та джерел. Одержаний результат формує якісно новий науковий і пізнавальний погляд на роль профспілкового руху в суспільно-політичному житті галицького суспільства.

Профспілкова преса бере початок саме зі Львова. Однією з надзвичайних подій в цьому місті, пов'язаних з діяльністю загальноміського

Товариства друкарів, стало заснування власного часопису “Czcionka” (“Буква”). 15 грудня 1871 р. вийшов пілотний номер цієї газети. Її редактором був Щесни Беднарський [1, s.85].

Газета мала чотири сторінки невеликого формату, що нагадує розмір звичайного учнівського зошита. Спочатку виходила вона двічі на місяць (1 і 15 числа), а від 13 номера – щотижнево. Газету друкували польською мовою у різних друкарнях міста. Всього за час свого існування в 1872–1876 роках вийшло п'ять щорічників (207 номерів) загальною кількістю 832 сторінки. Часопис не мав жодних ілюстрацій, не використовував графічних окрас.

Газета була поквартальним передплатним виданням. Для Львова вартість передплати на один квартал складала 30 центів, а для замських мешканців – 40 цн. Частина накладу йшла у вільний продаж за роздрібною ціною по 2,5 – 3 цн. за один примірник..

Видавничо-редакційний склад постійно змінювався. Видавцем і відповідальним редактором пробного і двох наступних номерів у 1872 р. був Щ. Беднарський; після нього – Леон Зубалевич виконував функції відповідального редактора до кінця липня 1874 р. Після нього видавцем газети став Ян Вартинський, а редактором – Юзеф Сенюк. З квітня 1875 р. видавцями були Я. Біркенмаєр, К. Гучковський, Ю. Косткевич, Я. Міттіг, Ю. Сенюк, Я. Ванчинський і Я. Вартинський. Останній рік (1876 р.) часопис видавав Я. Біркенмаєр, а редагував Щ. Беднарський [4, s.30].

На сторінках часопису піднімалися актуальні питання буденного життя товариств друкарів Львова, Австро-Угорської імперії та інших країн, а також висвітлювалися різні події

власної історії, освіти й культури. Навколо себе часопис гуртував робітництво. Вже з перших випусків газета стала популярним передплатним виданням не тільки у Львові, але й далеко за межами Галичини. Зокрема, вже на першій сторінці першого номера видання редактор Щ. Беднарський помістив віршований заклик до всіх друкарів “єднатися серцем і думкою”. В історико-пізнавальному плані надзвичайно цікавою є стаття “Погляд на справи товариств”, де висвітлюється історія професійної спілки друкарів Львова, наводиться порівняння з професійними організаціями інших міст, характеризуються основні віхи розвитку Товариства друкарів Львова від 1817 до 1872 року [3, s.1].

Щодо популярності газети друкарів, то помічаємо, що дуже швидко запит на передплату “Czcionki” вийшов за межі материкової Європи і дійшов до країн Великої Британії та Америки. Виняток складала царська Росія, яка на той час володіла значною частиною корінних польських земель. Популяризуючи свою діяльність, львівське Товариство взаємної допомоги офіційно звернулося листом до уряду Російської імперії з проханням надати дозвіл на поширення часопису “Czcionka” його передплатникам в межах Королівства Польського. В цьому номері газети від 1 квітня 1872 р. зазначено, що російський уряд відповів на подання про пересилку “Czcionki” до Польського Королівства негативно [5, s.25].

1874 р. для часопису став доволі проблемним через фінансові труднощі. 8 серпня після трьохмісячної перерви таки вийшов у світ 13 номер “Czcionki”. Його підготували Ян Вартинський та відповідальний редактор Юзеф Сенюк [6, s.29–30]. Проте доля газети продовжувала залишатися невтішною.

У справі друкованого органу, забігаючи дещо наперед, зауважимо, що 20 січня 1875 р. у 32 номері “Czcionki” видавець Ю. Сенюк та редактор Я. Вартинський наголосили, що припиняють видання “Czcionki” через елементарний брак коштів. Тимчасово відновити видання вдалося тільки 3 квітня 1875 р. Відповідальним редактором залишився працювати Ю. Сенюк [4, s.29–30].

В 52 номері часопису “Czcionki” від 23 грудня 1876 р. зазначено, що редактором газети

переобраний досвідчений поліграфіст Леон Зубалевич. Активний діяч Товариства, автор передової статті Щ. Беднарський висловлював великі надії на відродження часопису [2, s.209–210].

Але цей випуск друкованого органу львівських поліграфістів, за іронією долі, виявився останнім. Так закінчився далеко не простий п’ятилітній період надзвичайно важливої діяльності газети не тільки для львівських поліграфістів, але й багатьох інших професійних організацій Австрійської імперії. Упродовж всього часу існування часопису його видавничі рубрикації не змінювалися. Газета охоплювала історичні і фахові тексти, присвячені суспільним і професійним питанням, мала кілька постійних рубрик (“Кореспонденції”, “Хроніка друкарського світу”, “Звіти з діяльності товариств”, “Професійні Вісті”, “Різноманітності”, “Від Редакції”).

ЛІТЕРАТУРА

- [1] Bednarski S. Materyaly do Historyi o Drukarniach w Polsce a mianowicie o Drukarniach Lwowskich i Prowincjonalnych. Lwów. 1888. 136 s.
- [2] Bednarski S. Szanowny Czytelnicy. Czcionka. №52. 23 grudnia 1876.
- [3] L.S. Na rok 1872. Czcionka. №1. 1 stycznia 1872.
- [4] [4] Tadeusiewicz H. Polskie czasopisma drukarskie XIX wieku (Stan zachowania i stan badań, charakterystyka bibliograficzno-typograficzna). Kwartalnik Historii Prasy Polskiej. Warszawa: Wydawnictwo Instytutu Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk. 1979. T.18/2. S. 25-40.
- [5] Złota Księga Związku Drukarzy Polskich i Pokrewnych Zawodów (dawniejszego Stowarzyszenia Drukarzy Polsk.) w Poznaniu. Poznań: Związek Drukarzy Polskich i Pokrewnych Zawodów, 1921. 166 s.
- [6] [6] Zubalewicz L. Do Szanownych kolegów. Czcionka. №12. 30 kwietnia 1874.
- [7] N. Vovk, A. Peleshchynshyn, and O. Markovets, "Representations of The Public Attitudes Towards Ukrainian-Polish Relations in Web Communities," (in English), European Journal of Transformation Studies, Article vol. 8, no. 1, pp. 93-108, 2020.